

Ammar Amroussia

Tunesi: een eerste balans van de opstand in het mijnbekken van Gafsa in 2008

De Tunesische revolutie is niet uit de lucht komen vallen. Zij is het resultaat van soms zeer harde klassenstrijd tegen de gevolgen van de kapitalistische crisis. Al veel lange jaren leveren de werkende mensen in Tunesi strijd. De grote staking in het mijnbekken van Gafsa in 2008 heeft de basis gelegd voor de opstand van 2010-11 ondanks het feit dat ze brutaal onderdrukt werd. President Ben Ali en zijn staatsmachine zijn er deze keer niet in gelukt om de arbeiders te isoleren. We publiceren hieronder de balans^[1] die de Communistische Arbeiderspartij van Tunesi heeft gemaakt van deze strijd uit 2008. Correct geanalyseerde nederlagen kunnen de kiemen worden van de overwinning. (De redactie)

Sinds 5 januari 2008 schudt een enorme golf van volksprotest de regio van Gafsa (Zuidwesten van Tunesi) door elkaar. Het verzet was bijzonder sterk in de steden van het mijnbekken. Aanleiding voor het protest was de bekendmaking van de uitslag van een aanwervingswedstrijd voor de fosfaatmijnen van de Compagnie des phosphates de Gafsa (CPG). Het bedrijf is de grootste werkgever in de streek. De bevolking vond de uitslag teleurstellend en hij beantwoordde niet aan hun verwachtingen. Slechts weinig kandidaten slaagden. De selectiecriteria waren ook niet bepaald objectief: favoritisme, loyaliteit ten overstaan van de macht en *bakchich* (smeergeld) haalden het op werkelijke competentie. Eerst barstte het verzet los in Redeyef, maar al snel verspreidde het zich naar andere mijnsteden, zoals M'dhilla en Moulars. Zo stond de hele regio op zijn kop. Het was een nooit eerder geziene sociale revolutie. Observatoren maakten gewag van de belangrijkste opstand in Tunesi onder twintig jaar bewind van Ben Ali sinds de broodrevolutie van 1984.

De diepere oorzaken van de opstand

De uitslag van de aanwervingswedstrijd bij de CPG, wordt bekendgemaakt op 5 januari 2008. Dat was in feite de druppel die de emmer deed overlopen. Als de streek niet al jarenlange diepe armoede gekend had, zou de reactie van de inwoners niet zo hevig geweest zijn.

Al in de koloniale tijd was de fosfaatproductie de centrale as van het economisch leven in de streek van Gafsa. Vandaag is dat nog steeds het geval. Alle leven in de grote steden (Redeyef, Metlaoui, Moulars en M'dhilla) hing *volledig* af van deze delfstof. Zo ging het tot het einde van de koloniale periode (1956) en zelfs tot de jaren 70. Maar de CPG begon problemen te krijgen, vooral als gevolg van slecht management. In 1986 zat de onderneming mee in het herstructureringsprogramma voor de overheidsbedrijven, opgelegd door het IMF en de WB (Wereldbank) in het kader van een programma voor structurele aanpassing (PAS - Programme d'ajustement structurel). Een herstructurering die enkel rekening hield met te realiseren of te behouden winstmarges. Het aantal arbeiders bij de CPG daalde van 14.000 in de jaren 80 tot ongeveer 5.300 in 2007 (in 2006 waren er 5.853 werknemers, waaronder 492 kaders). Ondertussen bleef de overheid tekortschieten in haar sociale rol. Zij degenererde tot een simpele *gendarm* die de arbeiders onderwierp aan meedogenloze uitbuiting. Alles stond in dienst van een handjevol nieuwe maffioso en corrupte plaatselijke en buitenlandse genteresseerden. De overheid deed niets om tegemoet te komen aan de behoeften van de inwoners van een streek met een verder ongewijzigd economisch weefsel.

Hierdoor verergerde de werkloosheid, vooral bij de hoger opgeleiden. De werkloosheidsgraad lag in de regio twee, soms drie keer hoger dan het nationaal gemiddelde, officieel geschat op 14 tot 15 % van de beroepsactieve bevolking. Daar komt bij dat de kwaliteit van openbare diensten zoals onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting en vervoer daalde als gevolg van

privatiseringen en prijsstijgingen. De volksmassas kunnen niet langer de kosten dragen om hun kinderen een goede schoolloopbaan te garanderen. Het is te duur om je kinderen in te schrijven aan de universiteit. Ze hebben geen geld genoeg voor medische verzorging en geneesmiddelen, voor vervoer en voor wonen. Alsof dat nog niet genoeg is, rijzen ook de grondstofprijzen overal ter wereld de pan uit. De prijsstijgingen beïnvloeden de prijzen voor basisproducten, zoals voeding, kleding en brandstof.

De streek van Gafsa verandert in een immens gebied van armoede, onzekerheid en sociale marginalisering. Het loonniveau ligt laag, want de lonen houden geen gelijke tred met het hollende inflatieritme. Kleine eigenaars, handelaars en ambachtsslui hebben een zeer laag inkomen. En het voorturend toenemende leger werklozen heeft helemaal geen inkomen. Tegenover deze achteruitgang in de sociale omstandigheden voor de meerderheid van de inwoners in de regio staat echter een toenemende rijkdom van bepaalde bevolkingslagen. We denken aan de hogere kaders van de CPG, aan de regionale verantwoordelijken, aan weinig scrupuleuze zakenlui die de macht corrumpen enz. Vergeten we niet dat de inkomsten uit de export van de fosfaatproducten van de CPG, en bijgevolg de staatsinkomsten, enorm zijn gestegen als gevolg van de hogere prijzen op de wereldmarkt. Deze inkomsten stegen van 858 miljoen dinar (471,5 miljoen euro) in 2005 tot 1261 miljoen dinar in 2007. In 2008 zullen ze waarschijnlijk oplopen tot 2,2 2,4 miljard dinar. Onder wie van deze situatie hebben geprofiteerd, kunnen we Amara Abbassi citeren. Hij is de algemeen secretaris van de regionale afdeling van de UGTT (Union Gnrale Tunisienne du Travail), het Tunesische Algemene Arbeidsverbond, de enige vakbondscentrale in Tunesi. De man is ook lid van het Centraal Comit van de heersende partij en lid van het parlement. Naast de *bakchich*, opgestreken in ruil voor zijn rol als brandjesblusser in de arbeidersstrijd, richtte hij ook een onderaanneming op voor de aanwerving van arbeidskrachten. Hiermee kon hij een fortuin vergaren op de rug van de arme uitzendkrachten die hij op ongehoorde manier uitbuit. En dit terwijl hij de leider is van een vakbond die verklaart tegen elke vorm van onzekere tewerkstelling te zijn! Abbassi geniet de steun van de regionale overheid en van de bureaucratie aan het hoofd van de UGTT. De leiding bestaat grotendeels uit corrupte elementen.

Het is duidelijk dat de inwoners van Gafsa, zoals trouwens alle Tunesirs, min of meer op de hoogte zijn van het toenemende probleem van corruptie in hun land. Ze volgen het nieuws via satelliettelevisie of hebben kinderen met een hogere opleiding, die belangstelling hebben voor *de openbare zaak*. Een handjevol families (zoals die van Ben Ali, zijn schoonfamilie, zijn naaste familieleden en vrienden ...) stapelt kolossale fortuinen op. Tijdens de privatiseringscampagne konden deze families de hand leggen op de belangrijkste economische sectoren. De banken staan tot hun dienst en verlenen hun meermaals grote kredieten zonder borgstelling.

Al deze factoren samen zorgden in heel het land voor een veralgemeende malaise. In de sterkst achtergestelde streken, zoals het mijnbekken van Gafsa, komt hier een dimensie van latente woede bij, die alleen maar wacht op de gelegenheid om los te barsten.

Al een tijd voor de bekendmaking van de uitslag van de wedstrijd voor de CPG bestaan in de streek van Gafsa meerdere bewegingen, geleid door twee soorten groepen. Ofwel zijn het mensen met een diploma die werkloos zijn, die zich net als in verschillende andere streken van Tunesi organiseerden in een Regionaal comit van werkloze gediplomeerden. Ofwel zijn het boeren, ontslagen werknemers of andere bewoners van de volkswijken. Steeds gaat het om bewegingen die uiting geven aan hun verontwaardiging over de onderdrukking en de onrechtvaardigheid, waar zij het slachtoffer van zijn.

Een volksbeweging

De huidige beweging heeft van in het begin een breed volks karakter. Ondanks het relatief beperkte regionale aspect wordt de beweging een volksopstand in de eigenlijke zin van het woord. Alle categorieën van de bevolking sluiten zich aan: arbeiders, werklozen, ambtenaren, handelaars, ambachtslui, scholieren enzovoort. Alle generaties zijn vertegenwoordigd. Ook vrouwen, zelfs de thuiswerkende vrouwen, nemen deel aan het verzet en speelden dikwijls een voorhoederol. De opdeling in stammen die in de regio nog aanwezig is en waar de overheid constant gebruik van maakt, verdween in deze beweging. De sociale klasse kwam in de plaats. De inwoners hebben begrepen dat ze allemaal in dezelfde miserabele toestand leven, dat ze hetzelfde lot delen. Langzaam versterkte dit gevoel zich doorheen de discussies, de confrontaties met de politie, de onderlinge hulp en solidariteit enz.

Voor de stad Redeyef vormt de centrale as van de beweging. Er is een leidende kern van syndicale verantwoordelijken en linkse politieke militanten aanwezig. Sinds de *onafhankelijkheid* (1956) kende ons land nauwelijks een sociale beweging die zo lang stand heeft gehouden. Behalve het feit dat aan het hoofd van deze beweging geharde militanten staan, hebben ook objectieve factoren een belangrijke rol gespeeld in deze lange levensduur. We hebben die factoren al opgesomd. De inwoners hebben niets meer te verliezen, behalve hun armoede en hun ketenen. Alle deuren van hoop gingen een voor een voor hen dicht en op die manier verloren ze alle vertrouwen in het regime.

De reactie van de overheid is trouwens ook een factor die het voortduren van de beweging bevordert. De overheid was niet bij machte een oplossing te bieden voor de problemen in de regio. Het regime slaagde er niet in een antwoord te geven aan de onmiddellijke eisen van de bevolking. Het kon zijn beloften niet nakomen. Dit alles kon enkel de woede van de opstandelingen nog meer aanwakkeren. Erger nog, van in het begin greep de overheid naar repressie: deze kreeg een steeds gewelddadiger en breder karakter, eerst begin april, daarna begin mei, onder meer in Redeyef en Moulars. Maar ook deze repressie kon de beweging niet smoren. Integendeel, ze zorgde voor nog meer radicalisering. Zo zag de overheid zich verplicht om de leiders en activisten die ze enkele dagen eerder had aangehouden, opnieuw vrij te laten. Tienduizenden mensen onthaalden hen als volksleiders en helden.

De overheid was verrast door de omvang van de beweging. De eenheid, de strijdbaarheid en de solidariteit begeisterten iedereen die aan dit verzet deelnam. Dat heeft het regime zeker in verwarring gebracht. Het is wellicht ook de reden waarom de overheid aanvankelijk de factor tijd liet spelen, in de veronderstelling dat ze de beweging kon verzwakken en doen afbrokkelen. Ze was niet meteen van plan om toegevingen te doen. Ze vreesde dat dit de eisen nog zou aanwakkeren en dat er een uitbreiding naar andere streken zou volgen. Repressie was geen optie, omdat het regime beducht was voor de nationale en zelfs internationale dimensie die dit aan de beweging zou geven. Het zou de demagogische propaganda van het regime kunnen ontmaskeren. Die prachtige propaganda, waarin het zogenaamde Tunesische economische wonder en de grootse verwezenlijkingen onder de alziende leiding van president Ben Ali wordt aangeprezen.

Het regime van Ben Ali beseftte ook dat er een jaar later, in 2009, verkiezingen zouden volgen. De aanzet was al gegeven voor een campagne om Ben Ali aan te sporen zich kandidaat te stellen voor een vijfde ambtsperiode, wat zou neerkomen op een presidentschap voor het leven. Het ontploffen van de situatie in de steden van het Mijnbekken bemoeilijktte natuurlijk de taak van de overheid. Daarom sloofde ze zich uit om de beweging te isoleren. Ze kon hierbij teren op de zwakte van de politieke oppositie en op de ingewikkelde syndicale bureaucratie. Dit alles hield de beweging echter niet tegen voort te gaan op de ingeslagen weg en elke poging om haar te isoleren af te slaan. Hierbij kon ze op steeds meer sympathie rekenen. Ze maakte gebruik van onafhankelijke informatiekanaalen en ze steunde ook op solidariteitsacties, in het binnenland georganiseerd door het Nationaal Comit voor steun aan de inwoners van het Mijnbekken en in het buitenland van zowel Tunesische als buitenlandse democratische partijen en organisaties.

Gevarieerde en gedurfde vormen van strijd

De ordetroepen waren niet in staat om te doen wat hen in het verleden makkelijk lukte: een gesoleerd en tot enkele minderheden beperkt protest neerslaan. Dat had alles te maken met het feit dat het om een echte volksbeweging ging en dat iedereen die eraan deelnam, vastberaden was om niet te wijken en tot het einde door te gaan met de strijd. Daarom verloren de ordetroepen die met geweld tussenkwamen in april en mei 2008, al snel terrein ten overstaan van de vastberaden opstelling van de inwoners. Gewoonlijk konden de autoriteiten zelfs aan legale partijen en organisaties, allerlei zaken verbieden. Uitgerekend die zaken deden de opstandelingen in het mijnbekken, nu naar eigen goeddunken en zonder enige toelating van de politie. Dag en nacht trokken marsen door de straten, vergaderingen gingen door in het openbaar en men verdeelde openlijk pamfletten en politieke verslagen, niet gestoord door de politie die zich beperkte tot toezien zonder tussen te komen. De inwoners creëerden op het terrein een voordelige krachtsverhouding. Ze konden volop gebruik maken van hun recht op vergadering, betoging, vrije meningsuiting enz. Er bleef de ordetroepen maar een middel om de beweging te doen stoppen: de steden in het mijnbekken bezetten, de staat van beleg afkondigen en de avondklok instellen om iedere verdere activiteit te verhinderen.

Een spontane opstand, maar

Het spontane verloop was duidelijk een kenmerk van deze opstand. *Spontaan* slaat op het ontbreken van een politieke leiding die de deelnemers organiseert, hen voorziet van een eisenplatform, hen leiding geeft op het terrein, helpt voorkomen dat de zaak uit de hand loopt en het hoofd helpt bieden aan de provocaties van overheidsagenten. Dit tekort werd echter geleidelijk weggewerkt, vooral Redeyef, maar niet in andere steden. In Redeyef leidde de bewustwording tot het uitwerken van een eisenplatform en een actieplan, dat rekening hield met de bestaande krachtsverhoudingen en vooral met de gemoedstoestand van de massa. Die massa moest zelf overtuigd zijn van wat ze deed en van wat hen nog te doen stond. De aanwezigheid van een kern van syndicale en linkse politieke militanten speelde en speelt nog steeds een beslissende rol in de bewustwording van de beweging en in haar organisatie. In feite vormde de stad Redeyef van in het begin een uitzondering in het mijnbekken.

De moeilijkheden die zich voordeden in het begin, konden zeer vlug uit de weg geruimd worden. De stamhoofden en de lokale en regionale verantwoordelijken veroorzaakten deze problemen. Ze waren erop uit de beweging te verdelen, twijfel te zaaien en haar leiders in diskrediet te brengen. Het lukte al snel hen aan de kant te schuiven. Er bestond een Onderhandelingscomité, samengesteld uit leden die aangeduid waren op algemene vakbondsvergaderingen. Daarrond bestond een brede kring van vakbondsmensen uit alle sectoren en van progressieve en democratische politieke militanten. Dit Comité getuigde gaandeweg van een grote maturiteit en van veel wijsheid in de manier waarop het de beweging begeleidde en richting gaf.

Het is belangrijk aandacht te besteden aan de ontwikkeling van het bewustzijn van de massa en van de actieve elementen binnen deze massa. De strijd heeft een opvoedend karakter voor wie eraan deelneemt. Veel sneller dan allerlei speechen zal dit hun bewustzijn ontwikkelen. De volksmassas die aansluiten bij de beweging, zijn immers rechtstreeks betrokken bij *de openbare zaak*. Ze discussiëren over hun problemen en zorgen, maar ook over de algemene situatie in het land, ze wisselen informatie uit en lanceren scherpe kritieken op het regime van Ben Ali... Ze ontdekken in de praktijk het despotische en dictatoriale karakter van dit regime en het feit dat het ten dienste staat van de rijken en niets te maken heeft met hun belangen en verlangens. Ze ontdekken ook hun eigen kracht en bijgevolg hun capaciteit om weerstand te bieden en om zich op te dringen. Geconfronteerd met hun wil, verloren de symbolen van de macht in de regio, zoals de burgemeester, de politie, de nationale wacht, de structuren van de heersende partij, hun betekenis. In n woord, in Redeyef zijn politieke discussies niet langer verboden noch gevaarlijk en ook niet langer beperkt tot een handjevol heethoofden! Het werd een doodgewone

praktijk, een recht dat iedereen zonder angst uitoefende en zonder te wachten op de toelating van wie dan ook. Iedereen levert kritiek op de burgemeester en op de gouverneur, en zelfs op Ben Ali. Iedereen praat over de extreme verrijking van zijn schoonzonen, zijn naaste familieleden en zijn vriendjes.

Ondanks al deze positieve elementen, moeten we erkennen dat het spontane verloop een belangrijk kenmerk bleef van deze volksopstand. Er ontbrak een globale politieke visie die kon sturen. De overheid trachtte meermaals deze zwakte uit te buiten om de beweging van binnenuit te doen uiteenspatten. Nu eens verspreidde ze geruchten als zou president Ben Ali tussenkomen om alle problemen op te lossen en aan alle eisen tegemoet te komen en dat de beweging dus moest stoppen om haar goede wil te tonen. Dan weer verspreidde ze leugens over leiders van de beweging in deze of gene stad, om de ontwikkeling van solidariteit tussen de verschillende centra van de beweging te verhinderen en ze van elkaar te isoleren. Er waren en er zijn nog meer factoren die verhinderen dat de beweging tot eenheid komt op regionaal niveau, zich uitbreidt over heel het land en alle klassen en alle lagen van de bevolking op de been brengt. Toch gaan de eisen van de inwoners van het mijnbekken hen allen aan. Ze lijden immers onder dezelfde onrechtvaardigheden.

Zwakte van de politieke oppositie

Een van de eerste factoren van zwakte van de politieke oppositie is het gevolg van de loodzware jaren. In plaats van te profiteren van deze opstand om hun sociale basis te verruimen, door de eisen van de volksmassas tot de hunne te maken, besteedde het merendeel van de oppositie onvoldoende aandacht aan zón belangrijke beweging. Hoe sterker de beweging vooruitging, hoe dieper de afstand met de volksmassas bleek. De politieke leiders, vooral van de legale partijen, hadden zich heel gemakkelijk kunnen verplaatsen naar de regio. Toch kwamen ze zelden ter plaatse om de mensen aan te moedigen zich achter de beweging te scharen. Deze partijen hebben geen rele oplossingen te bieden aan de bevolking in de regio en aan het Tunesische volk. Ze verzetten zich wel tegen het despotisme en zijn voor politieke liberalisering. Maar dikwijls zijn ze voorstander van de liberale kapitalistische economie met al wat dit impliceert aan privatiseringen en inkrimping van de overheid. Ze aanvaarden ook de aanwezigheid of veeleer de overheersing van het buitenlands kapitaal in het land, onder het voorwendsel dat dit buitenlandse investeringen aanmoedigt. Ze beschouwen die immers als een factor van ontwikkeling en niet als een rem op de Tunesische economie, of als een plundering en vernietiging van de economie en een grotere afhankelijkheid.

Sommige krachten die beweren links of progressief te zijn, blijven van op afstand de beweging observeren. Ofwel omdat ze niets te bieden hebben. Ofwel omdat ze gewoon tegen de opstand zijn, uit angst hun relaties met de overheid en met de vakbondsbureaucratie te bederven. Een andere reden is ook dat de revolte van het mijnbekken duidelijk hun holle woorden weerlegt over de de volksbeweging die achteruitgaat; ze rechtvaardigen daarmee immers hun defaitisme. Ook de islamisten zijn afwezig. Zij slagen er niet in zich te herstellen van de zware repressie die ze de afgelopen twintig jaar moesten ondergaan. Ze beperkten zich tot het publiceren van solidariteitsboodschappen met de bewoners van het mijnbekken. Ze verspreidden deze in eigen naam of samen met andere politieke krachten in het kader van het Collectief van 18 oktober voor de rechten en vrijheden. De *salafistische* (of *jihadistische*) vleugel van deze stroming had ook af te rekenen met een repressiecampagne, gevoerd in naam van de bijdrage aan de internationale inspanningen in de strijd tegen het terrorisme. Zij voelen zich niet betrokken bij dit soort sociale beweging, waarvan de geest, de eisen en de ordewoorden verre van religieus zijn.

Wat de echte democratische en progressieve krachten betreft, tenslotte, met inbegrip van onze partij de Communistische Arbeiderspartij van Tunesi, zij waren zich bewust van het enorme belang van de beweging in het mijnbekken. Zij gaven en gaven nog steeds concrete steun: rechtstreeks door de deelname van hun militanten, of onrechtstreeks door het informeren en

mobiliseren van de arbeiders en de jongeren in andere streken. Ze riepen op tot protest tegen de brutale repressie waarvan de volksmassas in het mijnbekken slachtoffer waren, en tot ondersteuning van hun legitieme eisen. Toch zijn deze krachten gebotst op de grenzen van hun inplanting in de regio. Al moet ook gezegd dat ze er beter voorstonden dan de liberale, reformistische of islamistische krachten. En zelfs als ze door hun inplanting, in de verschillende steden, een zekere invloed op de beweging konden uitoefenen, hadden ze niet de nodige krachten de beweging een te maken in de verschillende steden van het mijnbekken of in andere streken. Maar met het werk dat ze doen, en met het krediet dat ze gewonnen hebben bij de volksmassas, zijn ze in staat nieuwe krachten te verzamelen en hun zwakke punten te overwinnen.

Het verraad van de vakbondsbureaucratie

Misschien is het wel de allereerste keer dat de volkswoede zich ook richt tegen de centrale vakbond, de Union Gnrale Tunisienne du Travail (UGTT) en concreet tegen de Regionale afdeling van deze vakbond en de mijnwerkersvakbonden. De mensen drukten duidelijk niet alleen hun verontwaardiging uit over het regime, maar ook over de symbolen van de syndicale corruptie. De UGTT en de vakbonden in de mijnen deden er niet enkel het zwijgen toe. Ze weigerden gewoon om de protesten van de inwoners uit de regio voor te stellen op hun laatste regionale raad. Meer nog, in mei 2008 verspreidden ze een mededeling, waarin ze (in 12 punten) vasthielden aan de uitslag van de wedstrijd met een aanbeveling om de geslaagden zo snel mogelijk aan te werven. Een standpunt dat duidelijk afweek van de eisen van het verzet. De regionale vakbondsautoriteiten, met aan het hoofd Amara Abassi, lokten heel wat verontwaardiging uit bij de bevolking. De andere vakbonden getuigden dan weer van onverschilligheid. Opnieuw vormde de streek van Redeyef hierop wellicht de meest opmerkelijke uitzondering. Hier kreeg het verzet de steun van de plaatselijke vakbonden, met de algemene secretaris van de lokale Bond op kop. Zij hebben actief bijgedragen aan de acties.

De centrale vakbondinstanties hebben zoals gewoonlijk genegeerd wat er gebeurde. Ze deden wel alsof ze een onderzoekscommissie naar de regio stuurden. Die was samengesteld uit twee leden van het uitvoerend bureau en de algemene secretaris van de vakbondscentrale voor het basisonderwijs, die uit de streek afkomstig was. Maar zoals te verwachten had die commissie geen enkel effect op de vakbondsrealiteit in de regio. In feite stak Abassi gewoon de draak met de belangen van de arbeiders en ging gewoon verder met intrigeren tegen het protest.

Dat de syndicale bureaucratie een schandelijke en vijandige houding zou aannemen tegenover de arbeiders en alle benadeelden uit het mijnbekken, was nog te verwachten. Een groot probleem is echter de passiviteit, om niet te zeggen onverschilligheid van een aantal vakbondssectoren die traditioneel bekend stonden om hun strijdbaarheid. Veel waarnemers vroegen zich af waar die sectoren waren gebleven, zoals die van het basisonderwijs en het secundair onderwijs of de gezondheidssector enz. Diegenen die de beweging steunden, kwamen eerder uit basisvakbonden, lokale of regionale bonden, dan uit de algemene vakbonden. Die deden er het zwijgen toe, uit angst voor de algemeen secretaris van de UGTT en zijn acolieten, of uit medeplichtigheid.

De onverschilligheid van de intellectuelen

We kunnen ook niet anders dan de passiviteit van het geheel van de intellectuelen vaststellen. Zij waren in de ban van gevoelens van wanhoop en machteloosheid en waren zo sterk het vertrouwen in het volk kwijt dat ze niet aarzelden het volk de rug toe te keren. Wanneer het volk in beweging kwam en sterk, dynamisch en ondernemend naar voren trad, zijn deze intellectuelen niet opgestaan uit hun lethargie. En vier maanden van verzet en bloedige confrontaties hadden geen invloed op hun geest en gedachten. Ze ondertekenden zelfs niet n petitie om te protesteren tegen de dwingelandij en hun steun te

betuigen aan de volksmassas van Redeyef, Moulars en M'dhilla. Misschien is er een aardbeving nodig om hen uit hun slaap en apathie te halen.

Nog een belangrijke opmerking: de rol van de intellectuele vrouwen uit burgerlijke en de kleinburgerlijke middens in de arena van de politieke, democratische en syndicale strijd kent een terugval. Maar op datzelfde ogenblik bracht de opstand in de steden van het mijnbekken de gewone volkswomen op de voorgrond. Deze vrouwen namen en nemen nog steeds zeer efficiënt deel aan elke sit-in in de tenten. Dit ging zo goed dat de tent van de vrouwen in Moulars een bijzondere vermaardheid heeft gekregen. Heel snel al hebben deze vrouwen zich genesteld voor de maatschappelijke zetel van de CPG in Moulars. Weduwen, die meer dan een maand, ondanks alle bedreigingen aan elke druk konden weerstaan, zelfs aan de druk van hun eigen familie.

Khira Laamari is een vrouw die zich in deze strijd duidelijk heeft onderscheiden. Meer dan een maand lang heeft ze niet een keer de zetel van de lokale cel van de heersende partij verlaten. Ze drong zelf aan om daar te blijven, ondanks haar vergevorderde zwangerschap (9 maanden) en chronische ongemakken. Zij is pas weggegaan om naar het ziekenhuis te vertrekken, waar ze is bevallen van een meisje, dat ze Intissar (Overwinning) noemde. Sindsdien komen vrouwen, eerst met tientallen en vervolgens honderden, naar de zetel van de plaatselijke afdeling van de UGTT in Redeyef. Ze nemen daar deel aan meetings en helpen bij de organisatie van protestmarsen. Onder hen vrouwen zonder hoofddoek, vrouwen die de traditionele hoofddoek (*bakhnoug*) dragen en vrouwen die volledig gesluierd zijn. Ze hebben hun huis en haard, hun keuken verlaten om uiting te geven aan hun lijden en dat van hun kinderen.

Deze beweging had de aandacht moeten wekken van de intellectuele vrouwen en de progressieve vrouwen in het bijzonder. Het had de basis van de vrouwenbeweging tegen de dictatuur kunnen verbreden en kunnen ingaan tegen de fundamentalistische en traditionalistische stromingen. Op uitzondering van een enkele vergadering, georganiseerd door de Tunesische Vereniging van Democratische Vrouwen, drie maanden na het losbarsten van de gebeurtenissen, zijn de intellectuelen die zich feministen noemen, echter inactief gebleven.

Sympathie bij het volk, maar

Al duurt de beweging ondertussen al vier maanden, ze kreeg geen nationaal karakter. Niet alle klassen en volkslagen, die slachtoffer zijn van het reactionaire sociale en economische beleid van het regime van Ben Ali en zijn entourage, zijn erbij betrokken. Met uitzondering van een klein aantal in tijd beperkte plaatselijke protesten, is de beweging er niet in geslaagd de andere streken te mobiliseren.

Een aantal factoren maakte dat de beweging een plaatselijk karakter behield. Er zijn subjectieve factoren, zoals de zwakte van de politieke oppositiekrachten of het verraad van de vakbondsbureaucratie. Maar we moeten ook rekening houden met objectieve factoren. De aanleiding voor het uitbreken van de opstand in het mijnbekken was plaatselijk: de uitslag van de aanwervingwedstrijd van de CPG. Algemene oorzaken die het hele land betreffen, speelden niet. Denken we bijvoorbeeld aan de stijging van de broodprijs, die in 1984 aanleiding was tot de broodrevolte. We merken op dat de jongeren toen een belangrijke rol speelden. Zij manifesteerden op 3 januari 1984 in de straten van Tunis. Het effect hiervan was beslissend om de jongeren uit de arme wijken te mobiliseren en bij de beweging te betrekken.

Ook al waren ze aanwezig in de meeste steden, in vergelijking met midden jaren 1980 speelt de studerende jeugd vandaag toch niet meer die rol die ze vroeger speelden om allerlei redenen die we hier niet kunnen opnoemen. De solidariteitsacties bleven dan ook beperkt.

Het feit dat de opstand in het mijnbekken geen politieke of syndicale (1978) steun of steun van de studenten (1984) krijgt, bemoeilijkt natuurlijk het overstijgen van het lokale karakter. Uiteindelijk is de algemene geest van de volksmassas vandaag niet meer dezelfde als in het verleden. Ondanks de verslechtering van hun sociale omstandigheden en in weerwil van hun klachten en woede heerst er grote onverschilligheid. Dat is een gevolg van twintig jaar repressie, angst, frustratie en aftakeling van solidariteitsbanden. Bovendien zijn sinds 1996 solidariteitsstakingen wettelijk verboden, met akkoord van de vakbondscentrale. Een andere reden is de afbrokkeling van de grote werknemersconcentraties door de privatisering van de overheidssector. Dit leidde vanzelf tot vermindering van het aantal arbeiders en bedienden en tot werkonzekerheid. Zonder de ontwikkeling te vergeten van een individualistische en opportunistische geest in dit klimaat van wilde liberalisering. Maar dergelijke situatie kan fundamenteel omgekeerd worden als de sociale problemen nog verergeren en elk perspectief is uitgeput.

De perspectieven van de beweging

Het verzet van de inwoners van het mijnbekken viel niet stil. Telkens als de autoriteiten dachten dat de kalmte was weergekeerd, namen de protesten in intensiteit toe, moediger en met nog meer vastberadenheid. Het is zeer waarschijnlijk dat deze beweging nog lang zal duren, omdat de overheid tot nu toe geen enkele bereidheid toonde om zelfs maar aan de meest dringende eisen van de inwoners tegemoet te komen. De inwoners van hun kant gaven ook niet de minste blik terug te zullen plooien. In feite versterkt hun eenheid dag na dag en wisselen ze hun actievormen af (mars, sit-in, stakingen).

We verwachten dat de beweging/het verzet plaatselijk blijft omdat de hindernissen voor een uitbreiding, op zijn minst tot de hele streek van Gafsa, niet gemakkelijk kunnen worden overwonnen op korte tijd. Niemand kan echter de toekomst voorspellen. Er kan altijd iets gebeuren in de ene of de andere regio. Het kan plots ontploffen. De sociale omstandigheden kunnen nog verslechteren door de constante prijsstijgingen, de toenemende werkloosheid, de ernst van de tegenstellingen op sociaal en regionaal vlak en de toenemende corruptie. Zo zou de beweging van de inwoners van het mijnbekken nieuwe dimensies kunnen krijgen. Ondertussen kunnen we ons oordeel echter niet baseren op hypothesen. We moeten eerder de realiteit onder ogen zien, handelen in functie van deze realiteit en zoeken naar de middelen, waarmee de beweging onder de huidige krachtsverhoudingen de nagestreefde doelen kan bereiken. Daarom is het dringend om de krachten te verenigen die deel uitmaken van de beweging in de drie steden van het mijnbekken en, waarom niet, tot een gemeenschappelijke leiding te komen voor de drie steden, in afwachting dat ook de stad Metlaoui zich aansluit.

Voor de voortzetting van de beweging en om het permanent karakter veilig te stellen en zelfs uit te breiden, is het belangrijkste dat we proberen de inwoners binnen een aangepaste omkadering, aansluitend bij hun mogelijkheden, te organiseren ofwel op basis van hun werk- of studieomgeving ofwel op wijkniveau. De rol van de kaders zal er in bestaan plaatselijke leiders aan te duiden of te verkiezen, om de discussie te voeren en een standpunt in te nemen over de problemen die zich stellen, om actieplannen op punt te stellen en de burgers, mannen en vrouwen die geen vertrouwen meer hebben in het gezag, te helpen hun zaken te regelen. Deze democratische weg is gemakkelijk toe te passen. Het is een van de factoren die kunnen helpen om de beweging op politiek en organisatorisch vlak vooruit te brengen.

Ten slotte geloven we dat het onontbeerlijk is om vandaag meer aandacht te hebben voor de solidariteit tussen de verschillende streken van het land. We kunnen de structuur van het Nationaal Solidariteitscomité op basis van dit criterium herzien, zodat dit een echt nationaal karakter krijgt. Het Comité zou alle krachten moeten omvatten die kunnen aansluiten bij de solidariteitscampagne: partijen, verenigingen, vakbondscomités en personaliteiten. De oprichting van het Comité gebeurde immers in een relatief eng kader en op basis van een kortzichtige visie die in de actuele situatie voorbijgestreefd is.

Postscriptum: een brutale repressie

De opstand in het mijnbekken heeft meer dan vijf maanden geduurd. Op 6 juni 2008 volgde de brutale onderdrukking door het regime van Ben Ali. Duizenden agenten van de ordetroepen werden ingezet tegen de stad Redeyef, het bastion van de weerstand. Ze hebben het vuur geopend op de menigte: er viel een dode en men telde zesentwintig gewonden. Een van hen bezweek een paar weken later. Vervolgens hebben ze de volkswijken omsingeld en huis na huis ingenomen. De politie van Ben Ali beukte de deuren in van de woningen en terroriseerde de bewoners. Ze sloegen en vernederden hen en plunderden hun bezittingen. Winkels bleven niet gespaard; zij werden op hun beurt vernield en geplunderd.

De jongeren, de motor van de opstand, vormden het belangrijkste doelwit. Tientallen onder hen werden bedreigd en gearresteerd.

In de nacht van 6 op 7 juni heeft het leger de stad belegerd en de belangrijkste straten en pleinen bezet. De avondklok werd ingesteld en de inwoners mochten hun huizen niet verlaten. Het leger blokkeerde de zuidelijke toegang tot de stad, alsook alle toegangswegen naar de bergen, waar honderden activisten en jongeren zich schuil hielden. Zo konden ze beletten dat hun familie hen verder zou bevoorraden met voedsel en drinkbaar water.

De leiders van de opstand, waaronder Adnane Hajji, Bachir Abidi, Taeb Ben Othmane en Adel Jayar, en honderden activisten werden gearresteerd, gruwelijk gefolterd en opgesloten.

Na Redeyef vielen de ordetroepen de stad Metlaoui aan. Daar gingen ze op dezelfde manier tekeer tegen de inwoners.

Activisten en jongeren uit de steden van het mijnbekken aan krijgen schijnprocessen. Men trad de rechten van de verdediging systematisch met de voeten. Men sprak straffen uit op basis van lege dossiers of van bekentenissen, afgedwongen onder foltering. Rechters spanden samen met de politieke politie. Dit alles heeft duidelijk aangetoond dat de Justitie volledig onderworpen aan het regime van Ben Ali en een cruciale rol speelt in de criminalisering van de sociale strijd.

Van 4 tot 11 december 2008 organiseerde het regime het proces van de 38 activisten en leiders van de opstand in Redeyef. 33 beschuldigten liepen een veroordeling op en krijgen twee tot meer dan tien jaar gevangenisstraf. Tijdens deze gerechtelijke maskerade sprak de rechtbank zijn oordeel uit zonder de beschuldigten te ondervragen en zonder pleidooien door de verdediging toe te staan. Op 12 december onderdrukte de politie in Redeyef brutaal de betogers die tegen het proces protesteerden, wat tot nieuwe arrestaties leidde.

Ammar Amroussia, onderwijzer, is woordvoerder van de Communistische Arbeiderspartij van Tunesi (Parti communiste des ouvriers de Tunisie - PCOT) in de streek van Gafsa. In 1997 werd hij veroordeeld voor zijn lidmaatschap van de PCOT en verloor hij zijn werk als onderwijzer. Tot februari 2002 leefde hij in de clandestiniteit. Op dat ogenblik koos hij ervoor zijn clandestiniteit te doorbreken om het proces te kunnen volgen van de leiders van zijn partij, H. Hammami, A. Madouri en S. Taamallah. Na afloop van dit proces is hij brutaal aangevallen en zat hij gevangen tot november 2002. De PCOT die in 1986 werd gesticht, is sinds de Januari-revolutie niet langer verboden in Tunesi.

[1] Het oorspronkelijke artikel verscheen in mei 2008 in het Arabisch in het blad van de Communistische Arbeiderspartij van Tunesi, *De communist*. De vertaling is een licht ingekorte versie.

